

הבירוקרטיה הישראלית מערימה קשיים על צאצאי אנוסי ספרד, ומסרבת להכיר ביהדותם

אלכס דורון | 13/11/2009 18:48

במשך שלושה חודשים חיכתה ו', שגרה ליד ירושלים, שבג"צ יקבע מועד לדיון בעתירתה. בהוראת בג"ץ, היה על משרד הפנים להשיב לעתירת הוריה של ו' ולנמק מדוע לא מוענקים להם מעמד של עולה חדש ואזרחות מכוח חוק השבות. אלא שכאשר קבע נקבע דיון, משרד הפנים, שב והתעקש כי הוריה של ו' לא הוכיחו את יהדותם. "זה עוד שלב בהתעמרות בהם", אומר עורך הדין של המשפחה, שעדיין ממתינה לרשות להתאחד.

לכאורה, מדובר בעניין מינהלי. אך ענייני אזרחות בישראל הם לעולם לא עניין של מה בכך, בייחוד כשמשרד הפנים לא רואה בכך יהודי: הוריה של ו' הם בני אנוסים מקולומביה. בארץ הם גרים כבר חמש שנים, לצד בתם ומשפחתה. אולם עד כה, פקידי משרד הפ? נים מפגינים כלפיהם בעיקר קשיחות, ואנשי יחידת "עוז" (משטרת ההגירה) אף ניסו לגרשם.

בתחילת ספטמבר, ללא התראה מוקדמת, התדפקו השוטרים על דלת ביתה של ו', 42. לובשי המדים התכוונו ליטול את הוריה, ח' ו-ג' (השמות המלאים שמורים במערכת), בני 70 ו-68, להביאם לתא מעצר המיועד לזרים ולגרשם. המעצר נמנע ברגע האחרון. ו' הציגה להם העתק מעתירתה לבית המשפט העליון. החוק ובג"ץ קבעו: עד שלא תתברר העתירה, נאסר על המשטרה לפעול נגדם.

למחרת, ביום שרבי במיוחד, חשה אמה של ו' ברע. משלא התאוששה, הוזעק אמבולנס שהעבירה לבית החולים והיא אושפזה במשך שמונה ימים. האבחנה הייתה התקף חרדה. ו' מימנה את הוצאות הטיפול הרפואי ואת התרופות מפיצויי הפיטורים שקיבלה מחברת ההי-טק שבה עבדה.

בכתב העתירה, באמצעות עו"ד יצחק מזוז ובליווי מכון "קאסה שלום" מגן יבנה המטפל באנוסים, נטען כי "סירוב משרד הפנים איננו חוקי, בלתי סביר באורח קיצוני, ומפלה לרעה" את צאצאי היהודים האנוסים, שאבותיהם גורשו ב-1492 בידי הזוג המלכותי הספרדי פרדיננד ואיזבלה ומשטר האינקוויזיציה שהנהיגו.

ניטה ועו"ד יצחק מזוז יוסי אלון

קצת היסטוריה - צאצאי האנוסים הם יהודים, קבעו גדולי הפוסקים וטרחו להדגיש שאסור לאלצם בהליכי גיור, בכלל זה גם לא לחייב נשיהם בטבילה במקווה. הרב הראשי הספרדי הראשון במדינת ישראל, הראשון-לציון בן-ציון מאיר חי עוזיאל, פסק על כך פעמיים. ב-1950 נתבקש לפסק-הלכה בנושא אחרי פניה לנשיא המדינה חיים וייצמן מוועד יהודי קהילת יוצאי משהד,

באיראן, שהגיעו לארה"ב - ועברה דרך אחמ"ם רבים, עד שנחתה על שולחנם של הרב עוזיאל והרב הראשי האשכנזי דאז, יצחק הלוי הרצוג (סבו של השר בוז'י הרצוג).

האחרון פסק שחלקם טעוני גיור וכל מקרה חייב להתברר לגופו. קביעתו נחשבת מנותקת לחלוטין מקורות חיי האנוסים. הרב עוזיאל לעומתו, שהכיר טוב יותר ואישית את חיי הקהילות היהודיות בארצות המזרח, קבע בעניין ספציפי זה שאנוסי משהד שמרו על יהדותם בחירוף-נפש ובעיקר בנושאי משפחה וחיתון וקבע שהם "ישראל קדושים לכל דבר". בפרשה אחרת, הנוגעת לבני האנוסים מצאצאי גירוש ספרד (כמו ניטה) שהגיעו למכסיקו ומשם למצרים, קבע הרב עוזיאל שאין לגיירם ואפילו אסור לדרוש טבילה לחומרא. אם לא די בכך הרי שזו גם הייתה עמדתו הנחרצת של הרב משה סולובייצ'יק, חבר מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל, בארה"ב.

אלפי דולרים על גיור

לח' וג' יש שני ילדים בארץ, ו' וא'. א', 35, הגיע לארץ לפני 14 שנה במסגרת יחידה של צבא קולומביה שנשלחה לתגבר כוח או"ם בגבול ישראל-מצרים. ההורים עודדו את ילדיהם לעלות כדי לחיות חיים יהודיים מלאים. לפי העתירה, עוד בבית בקולומביה, מילדות, ידעו שהם יהודים; כל המנהגים קיומו - אבל בחשאי. הילדים ידעו שהוריהם בני אנוסים. אבותיהם גרו באזור הררי במרכז קולומביה, הרחק מבוגוטה הבירה. לשם לא הגיעה יד האינקוויזיציה של הכובש הספרדי.

ו' עלתה ב-2001 ונדרשה להתגייר. לדברי עו"ד מזוז, "אלפי דולרים ה'לכו' על מורים ורבנים לצורך הגיור". עם עלייתה חויבה ו' בגיור לחומרה ונצטווה להיטבל במקווה, בניגוד לפסיקה בת 60 שנה של גדולי הדור, שעסקה ביהדותם של צאצאי בני האנוסים. רק אחר כך הוכרה כיהודייה, וקיבלה מעמד זכויות של עולה חדשה. בעקבותיה הלך אחיה. "ו' שומרת תורה ומצוות, מדקדקת בקלה כבחמורה", מודגש בעתירה.

הוריהם של ו' ו-א' הגיעו לבקרום בארץ מדי שנה. באוגוסט 2004 ביקשו ממשד הפנים לאפשר גם להם להשתקע בישראל. אולם פקידת המשד בירושלים הודיעה שלא תתייחס לבקשה עד שלא יגיעו פיזית לישראל, לאחר שמכרו את כל רכושם בקולומביה. בינואר 2005 נמכר בית ההורים, וחודש לאחר מכן עלתה ג', האם. בעלה נשאר בקולומביה חודש נוסף להסדרת עניינים אחרונים. בין לבין הוארכו אשרות השהייה הזמניות שלהם בישראל בשלושה חודשים בכל פעם.

לאחר חג הפסח ב-2005 הוגשה בקשה לאשרת ישיבת קבע ולא יחיד משפחות. משרד הפנים לא ענה לבקשות עד נובמבר אותה השנה. בינואר 2006 יצא האב לבוגוטה להסדיר את העברת הפנסיה החודשית שלו לחשבון בנק בישראל.

אולם במרץ 2006 הוכו הקשישים בהלם: בקשתם לאזרחות ישראלית ולתושבות קבע נדחתה, ללא נימוק. מאותו רגע החלה מסכת הגשת בקשות חדשה, ובהמשך - עתירה מינהלית לבית המשפט המחוזי בירושלים. "העתירה נדחתה משום שלא התקבלה תשובה לטענת היותם יהודים. שאלה זו צצה לפתע במגעייהם עם פקידי משרד הפנים", כתב עו"ד מזוז בעתירה לבג"ץ.

בדצמבר 2007 נתבקש בית הדין הרבני בירושלים להכיר ביהדותם של ההורים. לדברי מזוז, "בית הדין אפילו לא הסכים לקבל את הבקשה וכך נמנעה מהם האפשרות להוכיח, בצורה פרוצדורלית, שהם יהודים ושכל זכויותיהם כיהודים וכעולים מגיעות להם".

השלב הבא צץ במרץ 2008: בקשה לרישיון שהייה זמני נוסף נדחתה. הנימוק: "לא הוכיחו יהדותם בבית הדין הרבני". "זו כבר התעללות טהורה", קבל מזוז בעתירה. ב-19 ביולי, בעקבות דרישת מבקר המדינה, השיבה פקידת משרד הפנים בשלילה לבקשה החוזרת, אלא שעתה הועלה נימוק חדש: "ל-ח' ול-ג' עוד שני ילדים בקולומביה". מזוז זועם: "זהו שקר מוחלט. לך תוכיח דבר מה שכלל איננו קיים. יש להם רק שני ילדים ושניהם חיים בישראל".

מלכוד זוגי

אלא שהלכה לחוד ומציאות לחוד - זהו לא המאבק המשפטי היחיד שמנהל עו"ד מזוז בקשר לבני האנוסים. בפרשה האחרת, הנוגעת לחייו האישיים, הוא עצמו לכוד במלכודת הממסד. מזוז, 57, יליד טוניסיה, למד בתחילת שנות השבעים בלונדון ושם הכיר את אינקרסיון (ניטה) הרננד, 59. "הרומן פרח, אלא שמשפחתי לא הסכימה שאשא אותה. היא הציגה עצמה כילידת ספרד וכחסרת דת. דרך כינו נפרדו, הקשר נותק".

במהלך השנים התחתנה ניטה והקימה משפחה משלה, ומזוז נישא בישראל ליהודייה. ב-1985 באנו ללונדון, הוא נזכר, "החלטתי לברר מה עלה בגורלה של ניטה, שעברה בינתיים לספרד. ביקרתי את אמה שנותרה באנגליה. ואז נחתה ההפתעה: התברר שזוהי משפחת בני אנוסים שהסתירו עובדה זאת מסביבתם, וגם ממני".

ב-1996 חזר עם אשתו לישראל וב-2004 השניים נפרדו. אולם מאז הוא מסורב גט. "יש לנו בת

שאפילו לחתונתה לא אפשרו לי להגיע", הוא אומר. בינתיים, נפרדה ניטה מבעלה הספרדי והקשר עם מזוז התחדש. "לאחר הפסקה של 24 שנה, היא באה לגור איתי בישראל".

בעתירה לבג"ץ מנובמבר 2008 נגד שר הפנים, ראש מינהל האוכלוסין ובתי הדין המיוחדים לגיור במשרד הדתות - שהדיון בה נדחה שלוש פעמים (ועתה נקבע למאי 2010), נאמר כי רב העיר רחובות, שמחה הכהן קוק, שאליו פנתה פרודתו של מזוז, ניסה להכריח את מזוז לשוב ולחיות עם אשתו. על סירובו משלם מזוז ביוקר: בעתירה נאמר שהרב קוק הפיץ בבתי הדין הרבניים הודעה, ולפיה ניטה הרננז גויה ואם תרצה להתגייר - אין לאשר את הגיור. "אני במלכוד: לא יכול לסיים את הגירושים, ולא יכול לשאת את ניטה לאישה".

"שנינו יהודים-ספרדים", הוא ממשיך, "והנוהג אצלנו הוא כי די ב-18 חודשי פרידה של בני הזוג על מנת שיוכרחו להתגרש".

נסים בן-שמעון, אב בית הדין הרבני בתל אביב, קבע כי מאחר שניטה טבלה לחומרה במקווה ב-2006 היא יהודייה לכל דבר. אלא שמשרד הפנים פנה ליועץ המשפטי במשרד הדתות ודרש שהדין ישנה את החלטתו. לדברי מזוז, "הדבר נעשה ללא הליך תקין". בג"ץ הורה למשרד הפנים להתיר לניטה להמשיך ולחיות בישראל כבת זוגו של מזוז, הגם שחוקית עדיין איננו גרוש.

אלום משרד הפנים הכין לזוג הפתעה חדשה: "נסענו לחופשה בספרד ואני הקדמתי לחזור לישראל לענייני. ניטה נחתה כעבור כמה שבועות, ולא אפשרו לה להיכנס לארץ". ניטה הזעיקה את מזוז, שפתח בבירורים קדחתניים. רק בהסתמך על החלטת בג"ץ הותרה לבסוף כניסתה לישראל. אך אז גילה מזוז כי משרד הפנים מציב עוד דרישה: על ניטה, בת האנוסים, להוכיח במסמך כתוב שביצעה המרת דת.

בג"צ תובע מזוז צו על תנאי, המחייב את משרד הפנים ואת מינהל האוכלוסין לנמק מדוע לא יעניקו לניטה מעמד של עולה חדשה. במהלך מאבקו ניסה מזוז להגיע עד למנהיג ש"ס, הרב עובדיה יוסף, "אלא שטבעת האנשים מסביבו לא אפשרה זאת", הוא אומר. תשובה הוא קיבל מהרב הראשי הספרדי, שלמה עמאר, שענה לו: "קודם תתגרש ואחר כך נדון בנושא הגיורת".

"אני דתי", מסכם מזוז, "אבל שתי הפרשיות מדגימות עד כמה יש לנו כאן שתי דתות במסווה של אחת. כל רב 'עושה שבת' לעצמו ומפרש החלטות וחוקים כרצונו".

ממשרד הפנים נמסר: "עמדת המשרד בקשר לעתירה של הוריה של ו' הועברה לפרקליטות המדינה ב-5.10.09. בחוק השבות אין התייחסות פרטנית לסוגיית האנוסים. בשני המקרים נבחנו הבקשות בהתאם לקביעת חוק השבות, והפונים לא הוכיחו את יהדותם. ככל שהבקשות מוגשות מטעמים אחרים, הן נבחנות בהתאם. משרד הפנים איננו מפעיל לחצים כאלה ואחרים על אף אדם". נחמן פוגל, עוזר רב העיר רחובות, מסר בשם הרב כי "כבוד הרב שמחה קוק אינו זוכר את פרטי המקרה".

 [עדכוני חדשות לסולרי שלך](#)